

Rajmund Ondruš SJ
Matúš Demko

Z Černovej do Žiliny cez Rím, Šanghaj a gulag

Životné osudy P. Vendelína Javorku SJ
(1882 – 1966)

Druhé, rozšírené vydanie

Dobrá kniha Trnava
2026

© Vydavateľstvo Dobrá kniha, Trnava 2008, 2026

© Matúš Demko, 2026

ISBN 978-80-8191-486-7

S pomocou pátra Vendelína prekonávajme ľudskú obmedzenosť

Na Katolíckej univerzite v Ružomberku si uvedomujeme zodpovednosť za uchovávať a sprostredkovanie príbehov významných osobností, ktoré boli verné Kristovi a oddane slúžili Cirkvi. Páter Vendelín Javorka zo Spoločnosti Ježišovej nepochybne patrí medzi najvýznamnejšie z týchto postáv. Stal sa príkladom viery, vytrvalosti a oddanosti misijnému povolaniu.

Pred rokmi sme 15. októbra 2021 usporiadali odbornú konferenciu venovanú práve tomuto rodákovi z Ružomberka-Černej za účasti významných slovenských vedcov. Ďalšie spoznávanie

jeho života a diela nie je uzavretou kapitolou, práve naopak. Sme odhodlaní aj naďalej podporovať výskum, organizovať odborné podujatia a prispievať k udržaniu a rozvíjaniu Javorkovho odkazu pre budúce generácie.

Bol by som šťastný, keby sa na Katolíckej univerzite v Ružomberku stal páter Vendelín Javorka živým svedectvom pre dnešných mladých ľudí, našich študentov, ktorí hľadajú zmysel života i odvahu žiť ho naplno. Jeho prosté a výstižné slová „veľké nároky – veľké starosti, malé nároky – malé starosti, žiadne nároky – žiadne starosti“ sú úžasnou výzvou

*Rektor Katolíckej univerzity v Ružomberku
doc. Jaroslav Demko so žilinským biskupom
Mons. Tomášom Galisom*

preukazovať veľkodušnosť a prekonávať malosť a obmedzenosť nášho srdca.

V istote s Bohom – a na orodovanie pátra Javorku – môžeme skutočne aj dnes žiť bezstarostne. Nech sa nám to všetkým darí.

*doc. Ing. Jaroslav Demko, CSc.
rektor Katolíckej univerzity v Ružomberku*

Predhovor autora prvého vydania

Páter Vendelín Javorka patrí medzi významných slovenských jezuitov. Napriek tomu slovenskí jezuiti o ňom doteraz vedeli málo. Prispela k tomu predovšetkým skutočnosť, že páter Vendelín pomerne málo žil a pôsobil na Slovensku.

Záujem o osobu P. Vendelína Javorka ožil po jeho šťastnom návrate z táborov nútených prác v Sovietskom zväze, kde strávil takmer plných desať rokov od roku 1945 do roku 1955. Správy o ňom sa však objavili predovšetkým v zahraničí, lebo na Slovensku vtedajší marxistický režim neumožňoval slobodne hovoriť alebo písať o tých, ktorých prenasledoval.

Pre rehoľných spolubratov, cirkevných historikov a priateľov pátra Vendelína bola jeho smrť 24. marca 1966 pohnútkou, aby urobili niečo pre zachovanie jeho pamiatky. Stalo sa tak väčšinou v podobe písomných spomienok alebo životopisných či historických štúdií.

Osobitnú pozornosť mu venovalo Pápežské ruské kolégium v Ríme, známe pod menom Russicum, ktorého prvým predstaveným bol práve P. Vendelín Javorka. Pri 40. výročí jeho smrti sa konalo v kolégiu 30. marca 2006 na jeho počesť sympóziu pod záštitou rektora kolégia Alojzija Cvikla SJ a veľvyslankyne Slovenskej republiky pri Svätej stolici J. E. Dagmar Babčanovej. Na sympóziu sa zúčastnila aj delegácia slovenských jezuitov pod vedením dekana Teologickej fakulty Trnavskej univerzity a docenta cirkevných dejín P. Juraja Dolinského SJ, ako aj vicerektor Pápežského východného inštitútu a dekan Fakulty východného cirkevného práva na tom istom inštitúte P. Cyril Vasil' SJ. Z iných odborných účastníkov sympózia treba spomenúť profesora Východného inštitútu P. Constantina Simona SJ, ktorého odborné štúdie výrazne prispeli k doplneniu

Páter Rajmund Ondruš SJ

dôležitých a doteraz neznámych informácií o živote a činnosti P. Vendelína Javorku.

Osobitná vďaka patrí dekanovi Teologickej fakulty Trnavskej univerzity P. Jurajovi Dolinskému, ktorý umožnil zostavenie predkladanej publikácie poskytnutím viacerých písomných materiálov a ústnych informácií.

Rajmund Ondruš SJ

Úvod k druhému vydaniu

Prvé vydanie životopisu P. Vendelína Javorku vyšlo v *Dobrej knihe* v roku 2008. Odvtedy sa preskúmali ďalšie archívne materiály, uskutočnili sa konferencie a spomienkové podujatia, vyšli Javorke prednášky a úvahy, ako aj novela *Päť dní Vendelína Michajloviča*, vznikol nový dokumentárny film.

Jednoducho, páter Javorka znova priťahol pozornosť odbornej i laickej verejnosti.

Pri príležitosti 60. výročia smrti Vendelína Javorku (marec 2026) vďaka *Dobrej knihe*, osobitne riaditeľovi Róbertovi Mésárošovi, vychádza revidovaný a doplnený životopis „strýčka Venda“, ako ho v rodine nazývali.

Základnou, nosnou časťou ostáva pôvodný text P. Rajmunda Ondruša. Na zopár miestach bolo potrebné doplniť alebo upraviť niektoré faktografické údaje. Pôvodnú literárnu kostru sme „obalili“ ďalšími zaujímavosťami, informáciami a príbehmi, ktorými aktuálne disponujeme.

Píšem „sme“, lebo na obetavú vedeckú prácu profesora P. Ladislava Csontososa SJ, ktorý spracoval veľa Javorkových dokumentov a archívnych materiálov (a vždy mal pre mňa cennú poznámku a najmä slovo povzbudenía), nadviazal genealóg Bohuš Kaliarik, ktorého si osobnosť Vendelína Javorku úplne podmanila. Bohuš má čas a chuť: pátrať v štátnych archívoch v Moskve, vycestovať na Ukrajinu, stretávať sa s pamätníkmi, prekladať z cudzích jazykov, študovať nespočetné zdroje... Aj vďaka jeho neúnavnej práci bolo možné pôvodinu pátra Ondruša oživiť a osviežiť.

Ďakujem P. Rajmundovi Ondrušovi za napísanie knihy, ktorá dlhé roky približovala pozoruhodný životný osud pátra Javorku širokému publiku. Jeho dielo vydávame opäť – v redigovanej a doplnenej forme –, čím, verím,

Matúš Demko

vzdávame poctu autorovi a ďalej pokračujeme v jeho úsilí spoznávať a odkrývať naše dejiny.

O pátrovi Javorkovi ešte nevieme všetko. Aj on – ako ne jeden z panteónu slovenských osobností – ešte čaká na komplexnú monografiu a najmä na ďalšie formy popularizácie svojej osobnosti.

Prajem vám, aby z nasledujúcich strán k vám prehovoril sám Vendelín Javorka. Jeho misia sa ešte ani zďaleka nekončí.

Matúš Demko

Liptovská kolíska

Páter Vendelín Javorka pochádzal z Liptova na strednom Slovensku. Narodil sa 15. októbra 1882 v Černovej, mestskej časti Ružomberka, rodičom Michalovi a Márii Javorkovcom.

Jeho matka Mária (rod. Hlinková) bola sesternicou preláta Andreja Hlinku, ktorý celoživotným bojom za národné práva Slovákov získal prívlastok „otec národa“. Už v pokročilom veku Vendelín často spomínal na mamu, ako dokázala vychovať a zaopatriť početnú rodinu. „Táto jednoduchá, neučena žena vedela s láskou prísne vychovať deti podľa katechizmu a s ružencom. Otec bol prísnejší a tvrdší. Jeho zárobok bol malý, sotva stačil na výživu rodiny.“

Vendelín bol najstarší zo žijúcich detí Javorkovcov. Väčšinou sa uvádzalo, že ich bolo desať, ale genealóg Bohuš Kaliarik spresňuje, že rodina mala jedenásť detí. Žiaľ, je známe, že vek dožitia novorodených nebol v tej dobe vysoký. Prvé boli Terézia (1878) a Johana (1880), ale ani jedna sa nedožila jedného roka. Nasledoval Vendelín, po ňom Ján (1885 Černová – 1891 Malá Lodina), počas života ktorého sa rodina presťahovala do Malej Lodiny (v dnešnom okrese Košice-okolie), Štefan (1887 Malá Lodina) a Jozef (1889 Malá Lodina – 1977 Žilina).

Pripomeňme aj ďalších súrodencov: Mária (1891 Malá Lodina – 1917 Černová), Ján Jozef (1893 Sučany – 1969 Žilina), Emília (1895 Sučany), Katarína (1896 – 1897 Sučany) a Gustáv (1901 Budatín – 1917 Černová).

Kostol Ružencovej Panny Márie v Černovej

Pri skúmaní veku dožitia, ktorý u väčšiny ratolestí bol príliš nízky, prichádza na um príbeh *Anjel* od Hansa Christiana Andersena: „Kedykoľvek zomrie dobré dieťa, zostúpi na zem anjel Boží, vezme mŕtve dieťa do náručia, rozprestrie svoje veľké, biele perute, zaletí na všetky miesta, ktoré dieťa milovalo, a natrhá plnú náruč kvetov, ktoré Bohu donesie, aby v nebi rozkvitli krajšie než na zemi. Dobrý Boh pritisne všetky kvety na svoje srdce, avšak kvetine, ktorá sa mu najlepšie líbi, vtisne bozk a tým sa jej dostane hlasu, takže môže v nebeskej blaženosti spievať s ostatnými chválu na dobrotu Boha.“

K návratu z východného Slovenska na sever do Sučian dochádza v roku 1893. Potom sa Javorkovci po zastávke v Budatíne sťahujú späť do Černovej. Životopisec P. Gabriel Povala SJ uvádza, že rodina sa vrátila do Vendelínovho rodiska v roku 1907, čo by znamenalo, že sa ich priamo dotkli tragické udalosti z 27. októbra 1907. Vtedy uhorskí žandári postrieľali pätnásť Černovčanov pred plánovanou posviackou svojpomocne postaveného kostola, keď obyvatelia Černovej žiadali, aby ich kostol posvätil ich rodák Andrej Hlinka, v tom čase suspendovaný *ab officio* (od úradu farára). Černovská masakra vstúpila do dejín ako výkrik slovenského národa, ktorý sa prihlásil o svoje práva – národné, jazykové, politické i náboženské.

Ale poďme späť do Javorkovie chalúčky – či skôr železničarskeho domčeka kdesi pri košicko-bohumínskej železnici.

Ani tu sa výpočet ratolestí ešte nekončí. Po úmrtí matky Márie (1858 – 1915, narodenej aj zomrelej v Černovej) sa otec druhýkrát oženil v roku 1917. Manželkou sa mu stala Angela Eugénia Frolová (nar. 1892). V čase sobáša mal Michal už 63 rokov, Angela 24. Rodičia na svet priviedli syna Štefana (1918 – 1980).

Otec Michal (1853 – 1924) bol spočiatku roľník, ale neskôr nastúpil do práce „na štreke“; v povolani ho neskôr nasledovali synovia Jozef a Ján.

Kvôli práci železničiara musel viackrát i so svojou rodinou meniť bydlisko. V roku 1887 už bol Michal Javorka premiestnený na železničnú stanicu do Malej Lodiny, malej horskej obce v údolí Hornádu. Hoci rodičia žili tam, Vendelín začal navštevovať ľudovú školu v Černovej. Pravdepodobne býval u starých rodičov – vtedy to bolo bežné. V Černovej bol jeho učiteľom Ján Holdoš, ten istý pedagóg, ktorý učil aj Andreja Hlinku a ktorý Hlinko-

vým rodičom odporučil, aby syna poslali na vyššie štúdiá. Vendelín tak už od detstva vyrastal v prostredí, kde sa kládol dôraz na vzdelanie a duchovnú formáciu.

Okrem školy v Černovej získal Vendelín základné vzdelanie aj v škole v Sučanoch. Bola to tzv. židovská škola s nemeckým vyučovacím jazykom. Nešlo o konfesijnú školu, ako by mohol naznačovať jej názov, ale o verejnú školu s dobrou úrovňou. Na jej židovskú tradíciu poukazovali učitelia, ktorí boli židovského pôvodu.

Napriek tomu, že sa chlapec musel učiť v cudzom jazyku, štúdium mu nerobilo ťažkosti. Preto bolo prirodzené, že rodičia mu umožnili vyššie vzdelanie na gymnáziu. Prvé štyri gymnaziálne triedy vychodil v rokoch 1895 – 1899 v Ružomberku; tam býval u Mušutov. Vendelín Javorka dostal v prvom ročníku ružomerského gymnázia (školský rok 1895/1896) finančnú podporu päť forintov, ako aj knižnú odmenu z kníh zaslaných Svätoštefanskou spoločnosťou. Patril medzi najlepších žiakov v triede.

V druhom ročníku (školský rok 1896/1897) dostal finančnú podporu 8,75 forintov aj učebnice z knižnice; zo všetkých deviatich predmetov mal samé jednotky. V treťom ročníku sa musel zaobísť bez peňažitej podpory, iba dostal učebnice z knižnice; opäť mal samé jednotky a uhorské ministerstvo kultu a výučby mu darovalo knihu *Uhorské milénium*.

V poslednom roku na gymnáziu v Ružomberku (školský rok 1898/1899) znova exceloval samými jednotkami. Počas školského roka mestský podnotár Mattyasovszky odovzdal riaditeľstvu školy dvadsať forintov s tým, aby táto suma bola rozdelená dvom chudobnejším žiakom, ktorí dosiahli vynikajúce pokroky v maďarskom jazyku. Ušlo sa z nej kvartánovi Vendelínovi Javorkovi a sekundánovi Andrásovi Zsirkóovi. Okrem toho mu Mládežnícky podporný spolok poskytol peňažnú podporu vo výške pätnásť forintov.

Keďže už v tom čase chudobný, ale pracovitý Vendelín prejavoval záujem o kňazské povolanie, v štúdiu pokračoval na benediktínskom katolíckom gymnáziu v Ostrihome, tzv. malom seminári, kde študovali gymnazisti pripravujúci sa na kňazskú dráhu. V školskom roku 1899/1900 ho pochválili za usilovnosť. V ďalšom školskom roku 1900/1901 dostal pochvalu za snahu. Účinkoval tiež v divadelnom predstavení *Svätý Štefan a uhorské kresťanstvo*, naštudovanom študentmi malého seminára, kde hral kňaza.

*Fotografia ostrihomyškých maturantov z júna 1903.
Vendelín Javorka v hornom rade piaty zľava*

Písomné maturitné skúšky vykonal v máji 1903, všetky v maďarskom jazyku. Ako prvú písal 13. mája prácu z maďarského jazyka. Voliteľnými témami boli:

1. Významné malé eposy Vörösmartyho a Czuczora – estetická a literárno-historická rozprava.
2. Hodnotenie úlohy maďarského národa vo svetových dejinách – historická rozprava.
3. Hybná sila vody pri napomáhaní blahobytu ľudstva – prírodovedná rozprava.

Maturita preverila aj prekladateľské schopnosti študentov. Z jazyka latinského do maďarského mali 14. mája preložiť tému „Cicero, O priateľstve, kapitola III.“. Deň nato 15. mája z jazyka gréckeho do maďarského prekladali určenú tému č. 3 — Xenofónova „Anabasis“. Témou prekladu z jazyka nemeckého do maďarského ďalší deň 16. mája bolo pôsobenie Márie Terézie na pozsonskom (dnes by sme povedali bratislavskom) sneme. V ma-

Másodlat

Anyakönyvi szám: 12. /1903.

Általános gimnáziumi érettségi bizonyítvány

(*Humán* tagozat)

Javorka Vendel

aki *Csernován* 1882. évi *október* hó *15.*-n

született, miután középiskolai tanulmányait *az I-IV. oszt. 1895/6 - 1898/9 a római-hegyi kath. gimn.-ban, az V-III. oszt. 1899/0 - 1902/3 tanévekben az entsegi katólikus főgimnáziumban*

elvégezte, az érettségi vizsgabizottság előtt érettségi vizsgát tett a következő eredménnyel:

Magyar nyelv és irodalom	<i>jó</i>	Történelem	<i>elégséges</i>
Német nyelv és irodalom	<i>jó</i>	Matematika	<i>jó</i>
Latin nyelv és irodalom	<i>jó</i>	Fizika	<i>jó</i>
Görög nyelv és irodalom	<i>jó</i>	Természettudomány	<i>jó</i>

Középiskolai tanulmányai folyamán a többi tantárgyból elért eredménye a következő:

<i>—</i> nyelv és irodalom	<i>—</i>	Testnevelés	<i>—</i>
Alkotmánytan	<i>—</i>	Filozófia	<i>jó</i>
Ábrázoló geometria	<i>—</i>	Természettudomány	<i>jó</i>
Kémia	<i>—</i>	Rajz	<i>jó</i>
Földrajz	<i>elégséges</i>		

A szabályszerű követelményeknek *jól* megfelelt, ezért őt az 1903. évi 14. sz. tvr. 12. §-a értelmében egyetemi és főiskolai tanulmányokra érettnak nyilvánítjuk.

Erről kiadjuk neki ezt az *entsegi katólikus* általános gimnázium pecsétjével és aláírásunkkal ellátott bizonyítványt.

Kelt *Entseguban*, 1903. évi *június* hó *4.*-én.

Hollósi Rupert s. k.
igazgató

P. H.

Franciscus Norbert s. k.
elnök

tematike preskúšali mladého Vendelína zo znalostí kvadratických rovníc a objemov telies.

V dňoch 2. – 4. júna 1903 prebehla ústna časť maturitných skúšok. Z 36 maturantov zmaturovalo desať študentov s vyznamenaním, sedemnást s hodnotením „dobré“ a deväť s hodnotením „prospel“. Javorka zmaturoval s hodnotením dobre.

Vendelín chcel bez prietahov pokračovať na ceste svojho kňazského povolania. Keďže sa však v ňom prebúdžali aj misionárske túžby, mienil vstúpiť do rehole, kde by mohol uplatniť svoje misionárske povolanie. V týchto zámeroch sa rozchádzal so svojim energickým „ujčekom“ Andrejom Hlinkom. Ten mladému záujemcovi o kňazstvo zdôrazňoval: „Národu sú potrební kňazi, ktorí s ním žijú, spravujú ho a vedú na cestách politiky, hospodárstva a sociálneho úsilia. Nie sú mu natoľko potrební kňazi, ktorí ostávajú za múrmi kláštora a o životných bojoch a potrebách ľudu nemôžu vedieť toľko ako ich svetskí spolubratia.“

Mládenec si vážil svojho kňazského príbuzného a nebral naľahko jeho slová, ale po dôkladnom uvažovaní sa rozhodol vstúpiť do jezuitskej rehole.

S jeho rozhodnutím neboli spokojní ani rodičia. Vedeli, že ako diecézny kňaz by mal štúdiá kratšie a mohol by sa s rodičmi stretať ľahšie a častejšie. Naopak zase reholníci, najmä jezuiti, mali dlhé štúdiá a svojich príbuzných mohli navštevovať iba veľmi zriedka. No na synove dôrazné prosby rodičia napokon súhlasili s jeho voľbou povolania a dali mu do ďalšieho života rodičovské požehnanie.

Vendelín nastúpil do jezuitského noviciátu dva mesiace po maturite 14. augusta 1903. Stal sa členom Rakúsko-uhorskej jezuitskej provincie. Politické zmeny v ďalších rokoch spôsobili, že od 8. septembra 1909 patrilo do Uhorskej jezuitskej provincie a od 8. decembra 1919 do Československej jezuitskej viceprovincie.

Prvé rehoľné roky

Jezuitská rehoľa, úradným názvom Spoločnosť Ježišova, mala v Uhorsku noviciát v Trnave. V roku 1903 bol jeho predstaveným, teda magistrom novicov bratislavský rodák P. Ladislav Molnár. V noviciáte sa pripravovali na rehoľný život mladí muži rozličných národností vtedajšieho Uhorska. „Bolo to obdobie silnej maďarizácie a páter Molnár, národnosťou Maďar, viedol svojich novicov k tolerancii a národnej úcte. Slovenským novicom prízvukoval,

Jezuitský kostol a kláštor v Trnave

aby spoznávali dejiny svojho národa a aby sa učili správnu slovenčinu, pretože vtedy sa učilo rôznymi nárečiami. Pripomínal im, že to raz vo svojej pastoračnej službe medzi veriacim slovenským ľudom budú potrebovať. Páter Molnár bol známy tým, že mal v úcte Slovákov,“ vysvetľuje historické súvislosti jezuita Branislav Dado. (Páter Javorka neskôr na pátra Molnára spomínal ako na nábožného a skúseného kňaza.)

Po dvojročnom noviciáte zložil 15. augusta 1905 Vendelín svoje prvé rehoľné sľuby, ktorými sa zaviazal zachovávať chudobu, čistotu a poslušnosť. Na ďalšiu formáciu ho predstavení poslali do rakúskeho mestečka Sankt Andrä, kde mal v tamojšom jezuitskom kolégiu študovať rétoriku. Išlo o kurz vyšších štúdií, kde sa mladí rehoľníci pripravovali na štúdium filozofie. Osobitný dôraz sa kládol najmä na klasické jazyky latinčinu a gréčtinu.

Po štúdiu rétoriky prešiel mladý rehoľník do Prešporka, kde v rokoch 1906 – 1909 na tamojšom jezuitskom inštitúte študoval filozofiu.

Ďalšie dôležité štúdium kandidáta kňazstva predstavovala teológia. Medzi štúdiom filozofie a teológie však bola zvyčajne študijná prestávka, počas ktorej sa jezuitskí študenti venovali praktickej činnosti, ako bola pomoc pri výchove študentov v kolégiách alebo zacvičovanie sa v prácach, ktoré mali vykonávať po dosiahnutí kňazstva. Predstavení poslali Vendelína do kolégia v Kaloči, vzdalenej 120 km južne od Budapešti, kde pôsobili viacerí jeho slovenskí kolegovia, medzi nimi Rudolf Mikuš, neskôr prvý provinciál slovenských jezuitov a dlhoročný magister novicov.

V roku 1912 vyslali predstavení Javoruku s Mikušom na štúdium teológie do rakúskeho Innsbrucku. Tam vtedy študoval aj o niečo mladší bohoslovec Eduard Nécsey, neskorší nitriansky biskup. Ten však býval v seminári pre diecéznych bohoslovcov, s jezuitmi chodil iba na teologické prednášky.

Jezuiti študovali filozofiu osobitne tri roky, po nej teológiu štyri roky, pričom už po jej treťom ročníku prijímali kňazskú vysviacku.¹ Vendelín sa dožil tejto veľkej udalosti v júni 1915. Prípravu na ňu však poznačil veľký smútok: doma mu zomrela matka. Keď Vendelín prišiel na jej pohreb, otec mu vyčítavo povedal: „Syn môj, toto bude už takmer dvanásť rokov, čo sa učíš. Tvoji kamaráti sú už dávno na mieste. Mal si poslúchnuť a nejsť na tú dráhu.“

Boli to vážne slová, ktoré nemohli nechať Vendelína ľahostajným. Pripomenul otcovi, že neodchádzal za rehoľným povolaním proti jeho vôli. Otec mal síce výhrady, ale napokon dal synovi svoje požehnanie. A syn bol v tom náročnom povolaní šťastný. Teraz sa odvolával na otcovu životnú voľbu: „Drahý otče, keď ste vy boli mladý ako ja teraz, či ste mali úplnú slobodu vziať si za manželku nebohú mamu?“ – „Akoby nie! Mal som úplnú slobodu a vzal som si ju z lásky.“ – „Tak prosím, dajte i svojmu synovi úplnú slobodu, aby venoval svoj život tomuto povolaniu, kde ho Pán Boh chce a kde bol doteraz šťastný a dúfam, že bude šťastný až do smrti.“ Otec ostal vážny, ale upokojil sa.

Treba dodať, že hoci bol Vendelín v rehoľnom povolaní šťastný, neo- bišiel sa bez ťažkostí. Pri štúdiu teológie v Innsbrucku ho napríklad často bolievala hlava. Mohol to spôsobovať južný vietor „*föhn*“, na ktorý sa sťažovali mnohí študenti pred Vendelínom i po ňom (vrátane slovenských jezuitov, ktorí tam študovali v druhej polovici 20. storočia). Napokon však tretí ročník teológie skončil úspešne a prijal kňazskú vysviacku. Stalo sa tak 30. júna 1915.

Kňazská vysviacka

V pohnutom období prvého roku prvej svetovej vojny sa v Innsbrucku uskutočnila významná séria kňazských vysviacok, ktoré viedol pomocný biskup Brixenskej diecézy Sigismund Waitz².

Procesuálne zoznamy kandidátov spracoval a následne zaslal na vedomie generálnemu vikariátu vo Feldkirchu P. Michael Hofmann SJ, ktorý pôsobil v jezuitskom kolégiu Canisianum.

Nižšie svätenia (subdiakonát a diakonát) im udelili v kaplnke kolégia Canisianum. Samotná kňazská vysviacka (presbyterát) prebehla 30. júna 1915 v innsbruckom Kostole Najsvätejšej Trojice.

Na zozname badať pestrosť vtedajšieho seminárneho života. Medzi vysvätenými figurovali zástupcovia diecéz na území strednej Európy (Nitra, Brixen, Čanády), Dánskeho apoštolského vikariátu, ale aj početná skupina bohoslovcov z amerických diecéz (Chicago, Cincinnati, Toledo, Dubuque).

Kostol Najsvätejšej Trojice v Innsbrucku

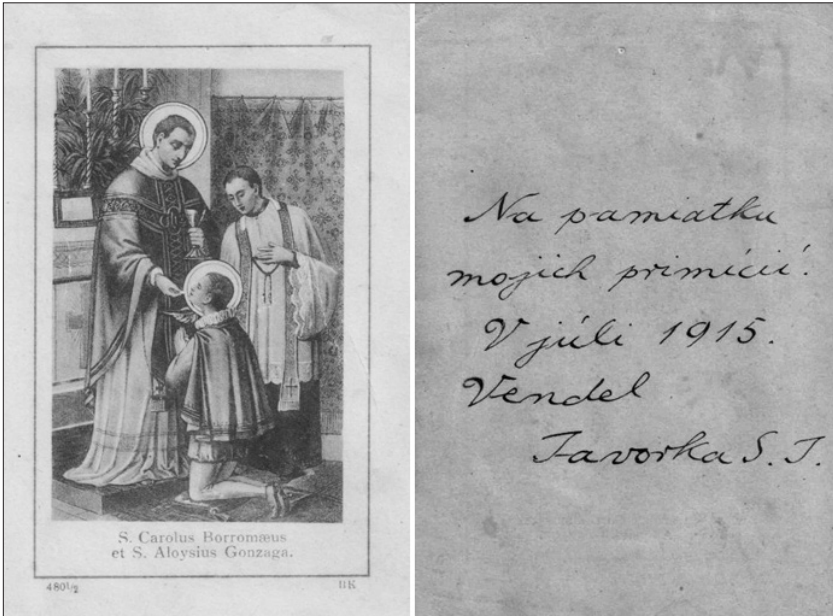
Okrem diecéznych kňazov prijali svätenia členovia viacerých reholí: premonštráti, benediktíni, členovia Rádu nemeckých rytierov (Ordo Teutonicus), minoriti (konventuáli), františkáni, kapucíni, pallotíni a, ako inak, jezuiti. Pre zaujímavosť spomeňme, že okrem budúceho nitrianskeho biskupa Eduarda Nécseya vysvätili aj premonštráta Alberta Staru, ktorý spracúval rukopisy pre Strahovskú knižnicu, alebo zakladateľa farnosti St. Petronille neďaleko Chicaga Waltera Fasnachta. Celkové poplatky za vysviacku (vrátane sviec) dosiahli sumu 191 korún, pričom niektoré rehole (františkáni a kapucíni) boli od platenia oslobodené.

Primície

Primície mal Javorka v rodnej Černej na sviatok svätých Cyrila a Metoda 5. júla 1915. Boli to druhé miestne primície – hneď po prvom kňazovi z Černej Andrejovi Hlinkovi. Okrem nebohej mamičky na tejto slávnosti chýbal Vendelínov mladší brat, ktorý po vypuknutí prvej svetovej vojny musel narukovať a v tom čase bol na fronte.

Farská kronika uvádza, že manuduktorom³ primicianta bol dôstojný pán Ján Vojtaššák, neskorší spišský biskup, kazateľom Andrej Hlinka. „Černovskí veriaci pri tejto príležitosti zadovážili krásny biely mariánsky ornát pre kostol,“ píše sa vo farskej kronike.

Po primíciách sa novokňaz ešte na rok vrátil k štúdiu teológie. Pre predchádzajúce zdravotné ťažkosti predstavení poslali Javorku do Kaloče, kde navštevoval teologické prednášky v arcibiskupskom seminári. Záverečné skúšky z teológie však skladal v Innsbrucku v roku 1916.

Primičný obrázok P. Vendelína Javorku SJ

Korešpondencia s „ujčekom“ Andrejom Hlinkom

Ako sme už uviedli, páter Vendelín bol synom sesternice významného kňaza a politika, otca národa Andreja Hlinku. „Od Javorkovho detstva bol s ním v osobnom kontakte, ktorý sa rozvíjal prakticky až do Hlinkovej smrti,“ hovorí profesor histórie Róbert Letz z Univerzity Komenského v Bratislave.

Zaujímavosťou je, že z rokov 1905 – 1922 sa v osobnom fonde Andreja Hlinku v Slovenskom národnom archíve zachovali vyše dve desiatky listov a pohľadníc, ktoré adresoval Javorka Hlinkovi. Pre Letza ide o unikátnu kolekciu. „Nezachovala sa totiž taká rozsiahla subjektívna korešpondencia Javorku s inou osobou ako práve s Hlinkom. Javorka duchovne posilňoval Hlinku počas jeho väznenia v Segedíne v rokoch 1907 – 1910. Veselými poznámkami dokázal vniesť svetlo a optimizmus, ktorý bol pre väzneného Hlinku určite dôležitý.“

Andrej Hlinka oslovoval mladého študenta „drahý Venduš“, Javorka najčastejšie opätovoľ oslovením „ctený ujček“.

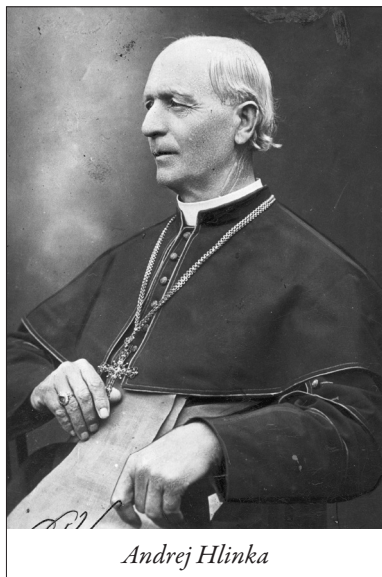
V liste z 9. apríla 1909 mladý „vnuk Vendel“, ako sa Javorka v listoch „ctenému ujčekovi“ zvykol podpisovať, duchovne hľbal: „Nerád počúvam reči, nemile sa ma dotknú snahy tých ľudí, ktorí si raj chcú na tejto zemi pripraviť a všetky neresti a ťažkosti zo seba striasť. Veru, veru, my ľudia len veľmi zabúdame, že si budúci život vydobýť musíme trpezlivým znášaním nemilých nerestí a krížov. [...] Čo mám písať o sebe? Som chvála Bohu spokojný s mojím povoláním; moje snahy sú čím lepšie sa pripraviť do vinice Pána.“

Už 11. apríla 1909 počas Veľkej noci odpovedá zo segedínskeho väznenia Andrej Hlinka: „Tvoje vzácne riadky sú mi vždy útechou už i nato, že pochádzajú od Teba, ktorého si vysoko ctím a milujem, za tú odvahu nekonečnú, ktorú si dokázal. Ty si prijal heslo Spasiteľa: „*Si vis perfectus esse, vade, vende omnia et sequere me.*“⁴⁴ [...] Vidíš, čo mám za boj veľký a ťažký, znáš, koľké prekážky kladú v cestu celý svet, diabol, telo. Mnoho musím bojovať, väznenie ma neťažší ani necítim jeho biedy, nevidím v ňom trest a pokutu, ale

cestu purgatívú⁵, ktorú zoslal Pán, aby ma skúšal v jeho stálosti. Všetko jemu chcem venovať a obetovať, vo všetkom nech bude jeho svätá vôľa.“

Hlinka sa v Segedíne dozvedel o zrušení svojho cirkevného trestu: „Včera som dostal list od biskupa, datovaný 8. apríla, v ktorom mi sdeluje, že som od suspenzie úplne slobodný, pretože som dost' bol potrestaný! Fiat.“

Hlinka bol odsúdený v politickom procese v roku 1906, trest nastúpil až 30. novembra 1907, na slobodu sa dostal zo Segedína 23. februára 1910. Z korešpondencie sa dozvedáme aj to, že Hlinka absolvuje po prepustení z väzenia duchovné cvičenia u jezuitov

Andrej Hlinka

v maďarskej Kaloči na Javorkov návrh (čo sa aj skutočne udialo): „Bude-li možno, po malej odskočke pôjdem rovno do vášho kolégia na exercície a na posilnenie duševné. A potom klčovať ďalej vinicu Pánovu. Keď by si vedel, ako túži ten ľud, ako úpenlivo dobýja nebesia, tak by ti srdce plesalo a blažným by si sa cítil, keď by si sa mohol obetovať zaň.“

Do Segedína smeruje koncom novembra 1909 ďalší list mladého Vendelína „ujčekovi“, aby sa dedinčania (Černovčania) obrátili k Božskému Srdcu Ježišovmu ako „prameňu všelikého potešenia a uňho sa uchádzali za chytrý a priaznivý výsledok ich aféry v otázke ružomerskej fary. [...] Priviedol by som ich na to, že jestli B. Srdce našu prosbu vyslyší, kostol, ktorý svojimi mozoľmi vystavili, B. Srdcu zasvätia; na hlavný oltár sochu B. Srdca postavia, sviatok B. Srdca... každoročne sviätit budú. To by nebola veľká tárcha pre nich, a predsa najmilejšia obeta Ježišovi.“

Černovský kostol mal byť vysvätený 27. októbra 1907, ale po brachiálnom zásahu uhorskej moci tam vyhaslo pätnásť ľudských životov. Chrám požehnal Andrej Hlinka až na sviatok svätých Petra a Pavla 29. júna 1910.⁶ Javorka v liste z 10. marca 1911 sa mohol tešiť: „Tak teda oltár B. Srdca je už hotový... neviem, kedy budem na ňom obeť Pánu obetovať. Želám si to, no buď vôľa Božia! Príde i ten čas!“

Intriér Kostola Ružencovej Panny Márie v Černovec

Hlinkovi v tom istom liste píše, ako si do Kaloče po súhlase tamjšieho rektora zadovážili knihy v materinskej reči: „O krátky čas prišiel balík z Martina, zaopatrili sme si básnikov, prozaistov i Šrobárovu Zdravovedu, i Váš proces... a podobné. [...] Ako že sa majú naši? Myslím, budú zdraví. [...] Nech Vás Božské Srdce všetkých požehná; odporúčam sa do Vašich bohumilých modlitieb.“

Javorka sa ozýva Hlinkovi 10. februára 1913, tentoraz z Innsbrucku: „Minulý týždeň som dostal smutný list od matky, píše mi, že sa veľmi zle cíti, že musí mnoho pretrpieť od otca a pomoci žiadnej niet. Nepokoj obchádza ich dom – a výhľadu na odľahčenie niet. Otec nevie, že mi písala. Vyliala v tých riadkoch celé svoje umorené srdce. Čo mám robiť? Modlím sa každodenne za nich, aby ich dobrotivý Boh v svornosti udržoval – viac vykonať nemôžem.“ Javorka apeloval na Hlinku, aby dobrou radou a mravnou podporou sa vrátil pokoj do rodičovského domu. „Marka má už 20 rokov, chceli by ju vydať, aj ona by chcela ísť – no otec ťažkosti robí, nedá jej peniaze na prípravu, aby vraj matka predávala zeme, lúky, čo má, a aby tak vypravila svoju dcéru. [...] Neviem, prečo jej to [veno] teraz nechce dať, prečo robí nepokoj v dome. [...] O tom, že mi matka písala, otcovi nech nič nehovoria – nahneval by sa.“

Pár riadkov napísal aj z bojiska prvej svetovej vojny 2. októbra 1917, keď nechal z Pešti poslať svoje knihy na Hlinkovu adresu: „Čo nového doma? Trpíte, biedite, to akiste nebude nové. Tu práce dosť, som u husárov, zmiešaný to ľud z celej krajiny.“ Obálka je opatrená pečiatkou *M. kir. II. honvéd lovas hadosztály, tábori lelkészi hivatala*.⁷

V korešpondencii sa zachovali aj listy na tému príchodu jezuitov do Ružomberka, ktorí prevzali rehoľný dom po piaristoch. Intenzívne sa v tom angažoval práve Javorka, ktorý Hlinkovi 28. júla 1922 napísal: „Predstavený p. piaristov mi písal, že ich P. generál už privolil, aby sa dom odovzdal. P. provinciál teraz odpísal, aby som predbežne poslal dvoch členov, aby dom prevzali. Tak na budúcu sobotu, t. j. 5. aug. prídu, ba i ja ich odprevadím. Prídeme poludňajším rýchlikom. [...] Odporúčajme toto dielo v modlitbách Matičke Božej, aby naše práce dobrotivý Boh požehnával. O našom príchode neráňte ani domácim hovoriť, prídeme potichu.“

Jezuiti skutočne prišli – presne, ako páter písal, 5. augusta 1922 na sviatok Panny Márie Snežnej (Santa Maria Maggiore). Ružomerskú misiu započali dvaja rehoľníci zo Spoločnosti Ježišovej, konkrétne Rudolf Mikuš ako superior a Štefan Prochác ako kuchár a kostolník.

Profesor Róbert Letz sumarizuje: „Javorka Hlinkovi otvoril v listoch svoje vnútro a zveroval sa mu so svojimi plánmi. Hlinka zásoboval Javorku slovenskými knihami a po vzniku Československej republiky pomáhal jezuitom zapustiť korene v Ružomberku. Veď nebola náhoda, že práve v roku 1922 privítal Hlinka v Ružomberku troch jezuitov (medzi nimi bol Javorka), ktorí si prišli prevziať svoj nový dom po piaristoch. O desať rokov už jezuiti za výdatnej pomoci Hlinku mohli v Ružomberku otvoriť novú budovu noviciátu. Aj vtedy sa stretol Hlinka s Javorkom – vtedy už rektorom Pápežského kolégia Russicum v Ríme. Hlinka mal veľmi kladný vzťah k jezuitom.“

Posviacka ružomerského jezuitského noviciátu biskupom Jánom Vojtaššákom sa uskutočnila 17. júla 1932. Na veľkej slávnosti sa zúčastnili mnohé osobnosti, noviny menovali aspoň „P. Antona Prešerena, slavianskeho asistenta rehole v Ríme, P. Vladimira Konopku, poľského provinciála z Krakova, P. Andjelku Juriča, provinciála zo Záhrebu, P. Michala Barglewského, rektora kolégiumu v Krakove, a P. Scantona z New Yorku. Českých jezuitov zastupoval P. Leopold Škarek, provinciál z Prahy. Došiel aj náš slávny ro-

Budova noviciátu Spoločnosti Ježišovej v Ružomberku

dák P. Vendelín Javorka, rektor Russicum v Ríme, a zo Slovenska prítomní boli všetci superiori jezuitských kláštorov: P. Koloman Treger z Bratislavy, P. Lud. Eiselle z Trnavy, P. Pavel Takáč z Košíc a P. Ján Králiček, tajomník provincie.“

Denník *Slovák* 19. júla 1932 vo svojom vydaní napísal: „Pri obede odznali zdravice vo všetkých slavianskych rečiach. P. Mikuš, biskup Vojašák a prelát Hlinka slovensky, P. Škarek česky, P. Konôpka a Barglewski po poľsky, Javorka rusky. Prešeren slovinsky a P. Jurič horvatsky. Bola tedy celá slavianska rodina spolu a Ružomberok sa tešil, že ich mohol privítať.“

Andrej Hlinka sníval o tom, že v Ružomberku raz vyrastie socha zakladateľa jezuitskej rehole svätého Ignáca z Loyoly. Dodnes sa tak nestalo. „Jezuiti mu zrejme imponovali svojou oddanosťou katolíckej Cirkvi, vzdelanosťou a dobrou organizáciou,“ dodáva Róbert Letz.